

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. in za četrt leta 80 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 16. oktobra 1891.

Sedanji politični položaj in Slovenci.

I.

Namenili smo se našim čitateljem po moči natančno razložiti vnanji položaj in na tej podlagi bodemo potem razpravljali, kake politike se je držati nam Slovincem. Če hočemo kaj doseči, moramo svojo politiko vedno vravnati po razmerah v avstrijski državi, seveda pri tem ne smemo nikdar zatajiti svojih načel. Mi smo del slavne habsburške države, in vse razmere te države vplivajo tudi na nas. Nam ni vse jedno, kdo vlada na Dunaju, ker se iz središča države močno vpliva na naše domače razmere, tudi se moramo vedno ozirati na to, kaj se godi v Pragi in Lvovu, ker češka in poljska politika vplivata na avstrijske razmere in ^{neposredno} tudi na naše. Zaradi tega ne moremo pritrjevati onim, ki hočejo, da bi se mi bavili le z našimi domačimi razmerami. Kdo morda poreče, kaj se bomo mi Slovenci toliko brigali za visoko politiko, vsaj nimamo na njo nobenega vpliva, za naš glas se ne brigajo na Dunaju. Temu odgovarjamo, da se jako moti. Poslednja leta smo Slovenci postali že tudi važen faktor. Le poglejte dunajsko časopisje, koliko se bavi baš z našim malim narodom. Če bi mi imeli tako malo vpliva, nikakor bi toliko ne pisali o nas. V vsakem telesu posamezni deli vplivajo na celoto, ravno tako je pa tudi v državi. Vsi narodi, vsi sloji prebivalstva imajo vpliv na skupni razvoj, to drugače tudi biti ne more, zaradi tega je pa naša časnikarska dolžnost, da se pečamo s splošnimi avstrijskimi razmerami in se ne omejujemo samo na meje naše slovenske domovine.

Toda povrnimo se k stvari, o kateri smo se pisati namenili. Da bomo mogli prav razumeti sedanji položaj, moramo se ozreti za nekaj časa nazaj. V državnem zboru je imela desnica gotovo večino, zastonj se je vanjo zaganjala levica. Delovanje slovenskih zastopnikov na Dunaji ni bilo brezuspešno. Naši slovenski poslanci so nam priborili na Dunaji, da so se našemu jeziku odprla širša vrata v urade. Večje pridobitve pa imajo zazna-

movati Čehi. Dobili so svoje vseučilišče, in češčina je v vseh državnih uradih na Češkem v vnanjem poslovanju enakopravna. Ne le v čeških okrajih dobi Čeh pravico v svojem jeziku, temveč tudi v nemških. Teh pridobitev bi ne bili smeli prenizko soditi. Seveda je še veliko dela. Posebno na Koroškem in v Šleziji se narodni enakopravnosti še niso odprla vrata.

Ali našli so se ljudje pri nas in na Češkem, ki niso bili zadovoljni z delovanjem poslancev. Očitali so jim oportunistem in pomankanje odločnosti. Posebno na Češkem se je našla stranka, ki je z vsemi silami ruvala zoper državne poslance. Očitala je jim, da so zatajili češko državno pravo, ker se ne poženo na Dunaju, da bi se dal cesar kronati za češkega kralja. Napadala je poslance, kakor bi bilo v njih rokah uresničenje češkega državnega prava. Kdor je dobro razmere poznal, je pač vedel, kakšen namen ima to ruvanje. Nova stranka je le želela sama priti v večjem številu v deželni in državni zbor. Da doseže ta svoj namen, poslužila se je pa vseh mogočih sredstev. Ta stranka, ki se imenuje mladočeška, je sama dobro vedela, da se češko državno pravo ne da izvršiti v sedanjih razmerah, ker za to bi bilo treba dvetretjinske večine v državnem zboru in še v treh deželnih zbora. Te dvetretjinske večine pa pri sedanjih razmerah ni moči dobiti in je brez Nemcev nikdar za to dobiti ne bode mogoče. Mišljenje nemškega prebivalstva je pa baš poslednja leta odločno protivno češkemu državnemu pravu. Prosti narod seveda vseh razmer tako dobro ne pozna, zaradi tega je pa verjel sladkim besedam mladočeških vodij. Pri volitvah v deželne zборе izvolil je mnogo mladočehov, posebno v kmetskih občinah so propali skoro vsi prejšnji zastopniki.

Prišedši v deželni zbor je bila prva skrb, da so državno pravo spravili v razgovor. Sprožili so misel, da se sklene v tem zmislu adresa na cesarja. Proti taki adresi izrekli so se vlada, Staročehi in veleposestniki. Poslednji seveda niso bili proti češkemu državnemu pravu, temveč so le temu ugovarjali, da se je stvar spravila v razpravo ob tako neugodnem času. Uspeha

ni bilo nobenega pričakovati, temveč le duhovi so se po nepotrebem razburjali. Razprave v deželnem zboru so bile jako burne. Mladočehi niso bili izbirčni v izrazih, napadali so vlado, Staročeha in pa veleposestnike. Posebno so žalili dr. Riegra, ki je vse svoje življenje posvetil češkemu narodu. Videlo se je, da je bil glavni namen tej veliki demonstraciji, izpodkopati zaupanje Staročehom.

Vlada je spoznala, da se je začel čuden prevrat na Češkem. Videla je, da staročeska stranka zgublja zaupanje, in jela se je bati, da Mladočehi pridejo pri novih volitvah v večjem številu v državni zbor. Ker so se Mladočehi tako odločno postavili na državno pravno stališče, spoznal je Taaffe, da se vanje zanašati ne more, če vlada ne izvrši državnega prava češkega. Tega pa Taaffe pri najboljši volji izvršiti ne more, ker bi ne dobil potrebne večine v vseh dotičnih postavodajnih zastopih. Ker brez Čehov desnica v državnem zboru nima večine, je Taaffe rad ali nerad začel ozirati se po novih zaveznikih, kajti odstopiti ga še ni bilo volja. Začel si je prizadevati, da zmernejše levičarje dobi na svojo stran, in je zaradi tega bil sklical znane konference na Dunaj, pri katerih se je razpravljalo o spravi na Češkem.

Ta sprava je Staročehom popolnoma izpodkopala stališče, kajti Mladočehom je dala novo sredstvo za agitacije, ako priznavamo, da so Staročehi malo preveč prijenjali na Dunaju, ali odobravati pa tudi ne moremo mladočeških ugovorov proti spravi. Poslednji so se v tej reči postavili na čisto napačno stališče, na stališče, ki je pogubno za avstrijske Slovane. Ker je ta sprava posebne važnosti za razvoj avstrijske notranje politike, bomo drugikrat spregovorili o njej in povedali naše mnenje.

Politični pregled.

Domače dežele.

Državni zbor. — Dne 8. t. m. se je po trimesečnih počitnicah zopet sešel državni zbor. V poslanski zbornici je bilo pri prvi seji še precej lepo število poslancev, tudi vse ministerske klopi so bile zasedene. Predsednik dr. Smolka, ki se je dobro okrepčal med državnozbornimi počitnicami, otvoril je sejo, pozdravil poslance ter prijavil zbornici, da je v njenem imenu čestital cesarju v njegovega godu dan, za kar se je cesar prisrčno zahvalil. Spomnil se je tudi umrlega poslanca bar. Tauffererja. Poslanci so v znamenje sožaljenja vstali. Naposled je naznanil zbornici, da so sklicane delegacije na dan 9. novembra na Dunaj. Za tem so pa stavili poslanci različne predloge in interpelacije. Za nas je bil najvažnejši predlog, katerega je stavil poslanec Pfeifer s tovariši in v katerem omenja škod, ki sta jih napravila toča in mraz v Novomeškem in Krškem okraji ter povodenj v Radovljiškem okraji, ter predlaga, da se dovoli nesrečnam prebivalcem teh okrajev podpora iz državnega za-

klada. Predlog ta se je izročil proračunskemu odseku. Prva točka dnevnega reda je bil predlog glede prodaje piva v stekle ical. Oglasil se je pri tej priliki tudi naš poslanec Kušar ter priporočal zakon, po katerem bi bila prodaja piva v steklenicah uvrščena med koncesijonovane obrte. Predlog se je odstopil zopet obrtnemu odseku, da se o njem posvetuje ter ob svojem času o njem poroča. — Nasvet gospodarskega odseka, naj se prodado neki erarski pašniki neki občini v Galiciji, bil je vzprejet. Ravno tako se je vzprejel predlog proračunskega odseka, ki priporoča vladi, naj resno pretresa vprašanje glede povišanja aktivitetnih doklad Tržaških uradnikov. O tej stvari sta govorila poslanca Nabrgoj in Burgstaller. Priporočala sta oba prošnjo Tržaških uradnikov ter rekla, da je opravičena posebno zato, ker so se podražila po odpravi proste luke najpotrebnejša živila in so tudi stanovanja v Trstu prav draga. Živahna in bolj obširna debata se je pa vnela pri posvetovanji o postavi glede odškodovanja nedolžno obsojenih. Kazenski odsek je priporočal, da se dovoli takim obsojencem primerna odškodnina. Dr. Keil je pa predlagal, da se nadomesti beseda „primerna“ z besedo „popolna“, ter je bil njegov predlog tudi vzprejet. — V soboto dne 10. t. m. je izročil finančni minister Steinbach poslanski zbornici proračun za l. 1892.: Skupna potrebsčina znaša 584,620.378 gld., pokritje pa 585,238.262 gld. Dohodki so torej proti proračunu tekočega leta za 16.862.741 gld. viši. Za skupne državne potrebsčine je stroškov 104,474.350 gld.; za ministerstvo za notranje reči znašajo stroški 20,296.203 gld., pokritje 1,026.168 gld.; za ministerstvo za deželne brambo stroški 18.524.782 gld., pokritje 312.497 gld.; za naučno ministerstvo stroški 23,271.077 gld., pokritje 6.024.262 gld.; za finančno ministerstvo stroški 88,670.750 gld., pokritje 438,060.007 gld.; za trgovinsko ministerstvo stroški 106,469.020 gld., pokritje 115,122,450 gld.; za poljedelsko ministerstvo stroški 15,676.595 gld., pokritje 13,216.765 gld.; za pravosodno ministerstvo stroški 21,673.262 gld., pokritje 1,009.448 gld.; za najvišji računski dvor stroški 172.000 gld., pokritje 0.; za pokojninski zaklad stroški 17,878,211 gld., pokritje 89.182 gld.; za podpore stroški 11,890.000 gld., pokritje 1000 gld.; za državni dolg stroški 148,074.980 gld., pokritje 8,946.723 gld.; za upravo državnega dolga stroški 978.124 gld., pokritje 567.960 gld.; za najvišji dvor 4,650.000 gld.; za cesarjevo kabinetno pisarno 73.097 gld.; za državni zbor 754.969 gld.; za državno sodišče 23.000 gld., za ministerski svet 1,059,958 gld. Stroški so se povišali za celih 19.77 milijonov gld. ter so nastali vsled novih tirjatev za vojsko, vsled večje državne podpore avstrijskemu Lloyd, podonavski parniški družbi i. t. d. Zato pa znaša prebitek navzlic večim dohodkom s 16.86 milijonov le 617.884 gld., kar res ni veliko, ali vendar vedno boljše nego primankljaj. Da je pa mogoče obdržati ravnotežje pri tako rastočih stroških, gre v prvi vrsti zasluga prejšnjemu ministru dr. Dunajevskemu, kar je sam sedanji finančni minister izrecno poudarjal ter konstatoval, kako mojsterski je uredil dr.